

**โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาตามแนวพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจังหวัดน่าน**

1. หน่วยงานรับผิดชอบ

- 1.1 หน่วยงานหลัก ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา ตำบลภูฟ้า อำเภอปัว จังหวัดน่าน
- 1.2 หน่วยงานบูรณาการ 1. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)
2. หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์

- 2.1 ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคทางสังคม
- 2.2 ประเด็นยุทธศาสตร์ตามแผนย่อยของแผนแม่บท แผนแม่บท 15 พลังทางสังคม ประเด็นแผนย่อย
4.1.1 การเสริมสร้างทุนทางสังคม
- 2.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมายความว่า 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่น
ลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม
- 2.4 นโยบายหลักด้าน การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติ

พระราชกรณียกิจของสถาบันพระมหากษัตริย์ 3. หลักการและเหตุผล

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงมีพระราชดำริ และพระราชกระแสรับสั่งเกี่ยวกับโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยทรงเลือกพื้นที่อำเภอปัว และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการ ด้วยทรงตระหนักถึงสภาพป่าที่เสื่อมโทรม และถูกทำลายอย่างรวดเร็ว และยังเป็นพื้นที่ต้นน้ำน่าน ประกอบกับ สภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงชันซับซ้อนทำให้ราษฎรขาดโอกาสทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ในการพัฒนา ช่วยเหลือราษฎรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทรงเลือกเด็กเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกของการพัฒนา ด้วยทรงเห็นว่า เด็กเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสภาพปัญหาต่างๆ มากที่สุด และประการสำคัญคือ เด็กจะเติบโตเป็นผู้ดูแล พัฒนาท้องถิ่นของตนเองและประเทศชาติต่อไป หลังจากนั้น จึงทรงขยายงานพัฒนาเข้าสู่ชุมชน เพื่อช่วยเหลือ ราษฎร แก้ไขปัญหาความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยการบูรณาการพัฒนากหลายๆ ด้าน ตามสภาพปัญหาของพื้นที่ทั้งด้านการเกษตร โภชนาการ สุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ และการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภายหลังจากที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรบ่อเกลือสินเธาว์ ณ บ้านบ่อหลวง อำเภอปัว จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 จึงมีพระราชดำริให้สำนักงานโครงการส่วนพระองค์ฯ ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก และเยาวชนในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นอันดับแรก แล้วขยายไป ยังศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” และทรงขยายงานพัฒนาด้านอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือ ครอบครัวของเด็ก

เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2542 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภูเขา และในเวลาต่อมางานโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งสองอำเภอ จึงมีชื่อเรียกรวมกันว่า “โครงการภูเขาพัฒนาตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ร่วมสนองพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากจังหวัดน่านได้ขอรับการสนับสนุนจาก ส.ป.ก. ให้ดำเนินงาน 3 กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ 1) การสำรวจขอบเขตของพื้นที่โครงการ 2) การสำรวจรังวัดแปลงที่ดินรายแปลง เพื่อจำแนกสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลงให้เกษตรกรผู้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของศูนย์ภูเขาพัฒนาฯ และ 3) การสำรวจฐานข้อมูลรายบุคคลในการทำประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร เพื่อวางแผนและพัฒนา ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และเพื่อสนองพระราชปณิธาน สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ส.ป.ก. จึงจัดทำโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลง ภายใต้โครงการศูนย์ภูเขาพัฒนาฯ ซึ่งต่อมา วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จทอดพระเนตรการดำเนินงานโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลง ของเกษตรกรจำนวน 3 ราย ที่ ส.ป.ก. ได้ดำเนินงานโดยมุ่งเน้นการขยายผลสู่เกษตรกรในพื้นที่โครงการ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้ที่ทรงเสด็จทอดพระเนตรเป็นต้นแบบในรูปแบบเครือข่ายเกษตรกร

นับตั้งแต่เริ่มโครงการ ส.ป.ก. ได้ดำเนินการสำรวจรังวัดจัดที่ดินรายแปลงให้แก่เกษตรกร จำนวน 127 ราย เนื้อที่ 1,200 ไร่ ทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องขอบเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรแต่ละราย และสำรวจฐานข้อมูลรายบุคคล ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจ พบว่า เกษตรกรมีการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม ทำประโยชน์ไม่เต็มแปลง ทำให้เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ

เพื่อร่วมสนองพระราชปณิธานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ภายใต้โครงการ “ศูนย์ภูเขาพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดน่าน” ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบนพื้นที่สูง และใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของราษฎรและพื้นที่บนที่สูง เป็นศูนย์รวบรวมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องด้านการตลาด พัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาธรรมชาติ วัฒนธรรม ท้องถิ่น ส.ป.ก. จึงวางแผนการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ให้เป็นไปตามแผนแม่บทการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน และกรอบแนวทางการดำเนินงาน (ด้านการเกษตร) โครงการศูนย์ภูเขาพัฒนาฯ ปี 2563 - 2568 ซึ่งได้มีการกำหนด Theme ศูนย์ภูเขาพัฒนาฯ ว่า “ป่าสมบูรณ์เพิ่มพูนคุณภาพชีวิต ด้วยเศรษฐกิจฐานคุณค่าจากทรัพยากรตามภูมิประเทศและภูมิสังคม” ด้วยการพัฒนาให้ราษฎรในพื้นที่โครงการมีการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ และขยายผลองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมบนพื้นที่สูงจากศูนย์ภูเขาพัฒนาฯ ไปสู่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินที่อาศัยและดำรงชีพอยู่ในสภาพภูมิประเทศแบบเดียวกัน

4. วัตถุประสงค์

- 4.1 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรบนพื้นที่สูงและใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาต่อไป
- 4.2 เพื่อการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรและพื้นที่บนที่สูง
- 4.3 เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องด้านการตลาด
- 4.4 เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น
- 4.5 เพื่อการศึกษาวิจัย ถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน

จุดมุ่งหมาย “คนอยู่ร่วมกับป่า”

5. กลุ่มเป้าหมายการดำเนินการ

เกษตรกรในพื้นที่ขยายผลของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
จำนวน 30 ราย

6. พื้นที่ดำเนินการ

การคัดเลือกพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ทรงงาน จำนวน 1,200 ไร่ ที่จัดสรรที่ทำการเกษตรให้แก่เกษตรกร
ในอำเภอบ่อเกลือ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

6.1 พื้นที่ทรงงาน จำนวน 1,200 ไร่ เป็นพื้นที่ดำเนินการจัดสรรให้เกษตรกร จำนวน 127 ราย
ณ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

6.2 พื้นที่ขยายผล คือ อำเภอบ่อเกลือ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

7. วิธีดำเนินการ/กิจกรรม

7.1 จัดทำแผนปฏิบัติการ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม กับศูนย์ภูฟ้าพัฒนา และคณะกรรมการ
จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน

7.2 ประสาน สํารวจข้อมูลพื้นที่ เกษตรกรเป้าหมาย/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงโครงการ

7.3 ร่วมกับศูนย์ภูฟ้าพัฒนาคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้ารับการส่งเสริมองค์ความรู้ จำนวน 30 ราย

7.4 ฝึกอบรม/ศึกษาดูงาน เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน 30 ราย

7.5 สนับสนุนปัจจัยการผลิต เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน 30 ราย

7.6 คัดเลือกเกษตรกรตัวอย่างและสนับสนุนปัจจัยการผลิต จำนวน 1 ราย

7.7 การรายงานแผนงานการดำเนินงาน และผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำเดือนในระบบ Google Sheet

7.8 การติดตามประเมินผลเกษตรกรตามแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรม

7.9 การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการ

7.10 การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด/ส่วนกลาง

8. ตัวชี้วัด

8.1 เชิงปริมาณ

: เกษตรกรเป้าหมาย ได้รับการส่งเสริมตามแนวทางพระราชดำริ จำนวน 30 ราย

8.2 เชิงคุณภาพ

: เกษตรกรเป้าหมาย น้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติและได้ผลจริงไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60

8.3 ผลสัมฤทธิ์

: ร้อยละ 60 ของเกษตรกร มีรายได้เงินสดสุทธิครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 10

9. งบประมาณ

งบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไปพลางก่อน (ต.ค. 66 - พ.ค. 67) จำนวน 505,300 บาท

10. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

1 ตุลาคม 2566 – 31 พฤษภาคม 2567

11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

11.1 เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการได้รับการจัดสรรที่ดินทำกิน และมีแนวทางการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

11.2 เกษตรกรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรและพื้นที่สูง

11.3 เกษตรกรในพื้นที่ทรงงานและพื้นที่ขยายผลมีต้นแบบในด้านการทำเกษตรผสมผสาน